

تشکل‌های مردم نهاد و توسعه پایدار

اهداف تشکل پس از کسب مجوز از مراجع قانونی مربوط.

• ارائه خدمات آموزشی و انتشار نشریه و ایجاد پایگاه اینترنتی و استفاده از سایر ابزارهای اطلاع‌رسانی و محصولات فرهنگی، آموزشی و پژوهشی با رعایت قوانین و مقررات مربوط.

• دادخواهی در مراجع قضایی، مطابق قانون آیین دادرسی کیفری و سایر قوانین مربوط.

به طور کلی سازمان‌های مردم نهاد می‌توانند در سه مرحله به مدد نهادها یا سازمان‌های دولتی یا عمومی برآیند. در گام اول تشکل‌های مردمی با ایفای نقش مشورتی، در شکل‌گیری برنامه‌ریزی مشارکتی و برنامه‌ریزی در راستای توسعه پایدار بسیار مؤثر خواهند بود. همچنین سمن‌ها با ورود به عرصه اجرای طرح‌ها می‌توانند به عنوان یکی از اساسی‌ترین اشاعه دهندگان تفکر توسعه پایدار محسوب شوند. اگرچه اشاعه تفکر پایدار نیازمند اهتمام دولتی و مردمی است اما زمانی که گروه‌های مردمی دغدغه مند، خود بر عموم جامعه و دولت‌ها نظارت کنند می‌توانند خط مشی‌های تعیین شده را دنبال کرده و در تحقق چشم‌انداز و اهداف برنامه نقش‌آفرینی مؤثری داشته باشند. علاوه بر این NGOها به عنوان نهادهایی مردمی نظارت دقیق تر و قضاوت بی‌طرفانه‌تری را نسبت به اجرای برنامه‌ها داشته و می‌توانند کمک مطلوبی به ارتقاء و رفع کاستی‌های آن داشته باشند.

در نهایت باید گفت سازمان‌های مردم نهاد در همه سطوح گسترش یافته تا مردم در تصمیم‌گیری‌ها دخالت بیشتری داشته باشند و به این ترتیب خود ضامن اجرای آن تصمیمات باشند. لازمه این امر این است که مسئولین و دولتمردان کشورها به نقش و اهمیت این تشکل‌ها واقف شوند و به جای جلوگیری یا ایجاد محدودیت برای فعالیت آن‌ها، این تشکل‌ها را حمایت نموده و بستر مناسبی برای فعالیت آن‌ها فراهم نمایند. بنابراین با توجه به نقش مهم و تأثیرگذار سازمان‌های مردم نهاد در جوامع امروز، لازم است تا جایگاه آن‌ها در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها و اجرای طرح‌ها و برنامه‌ها مورد توجه قرار گرفته و از ظرفیت‌های مردمی تشکل‌ها در حوزه‌های تخصصی مختلف بهره‌برداری گردد.

توجه ویژه به علایق، خواسته‌ها و نیازهای مردم به عنوان رکن اساسی توسعه پایدار و بهره‌گیری از توانمندی‌های ظرفیت‌های مردمی در به ثمر نشاندن تفکر توسعه پایدار امری بسیار ضروری

می‌باشد. تا وقتی مردم ضرورت موضوعی را درک نکنند در عمل شاهد تغییر و بهبود نخواهیم بود. سازمان‌های مردم نهاد به عنوان گروه‌های مردمی مورد تأیید و نظارت دولت ضمن آشنایی با نیازها و خواسته‌های مردم می‌توانند تأثیرگذاری بسیار خوبی بر آن‌ها داشته باشند. در واقع تشکل‌های مردم نهاد یکی از عوامل اصلی توسعه کشورها می‌باشند و اگر اهتمام نهاد‌های دولتی بر شکل‌دهی توسعه پایدار باشد سازمان‌های مردم نهاد می‌توانند به عنوان نهاد‌هایی مستقل، تسهیل‌گر رابط بین دولت‌ها و مردم بوده و در زمینه اشاعه این مفهوم و ساده‌سازی آن برای شکل‌گیری فهم همگانی و همت جمعی در سطح جامعه فعالیت نمایند.

در راستای ارائه تعریفی جامع از این تشکل‌ها باید گفت تشکل مردم نهاد نهادی غیردولتی، غیرسیاسی و غیرانتفاعی بوده و با رویکردی اجتماعی توسط جمعی از اشخاص حقیقی به شکل داوطلبانه در موضوعی مشخص به منظور فعالیت در راستای توسعه اجتماعی، فرهنگی و سیاسی پروانه فعالیت دریافت کرده و به ثبت می‌رسد. این تشکل‌ها پس از دریافت پروانه فعالیت از حقوق ذیل برخوردار می‌شوند:

- مشاوره، اظهار نظر و ارائه پیشنهاد راهکارها به دستگاه‌های اجرایی متناسب با تخصص و موضوع فعالیت تشکل.
- دیده‌بانی و نظارت بر عملکرد سایر بخش‌های جامعه در زمینه فعالیت تخصصی خود.
- ارائه خدمات اجتماعی حسب تخصص و حوزه فعالیت.
- مشارکت در اجرای برنامه‌ها و پروژه‌های دستگاه‌های اجرایی و بخش خصوصی از طریق تفاهم یا عقد قرارداد.
- عقد تفاهم نامه و قرارداد همکاری با اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی مطابق قوانین و مقررات جاری کشور.
- برگزاری اجتماعات و راهپیمایی‌ها در جهت تحقق

نقش مدیریت مشارکتی در آب، آبادانی است

"وادا" تسهیلگر ژاپنی در کتاب خود با عنوان "فرا تسهیلگری" نقل می‌کند: زمانی که در یکی از روستاهای دورافتاده یکی از کشورهای فقیر شرق آسیا به عنوان تسهیلگر خدمت می‌کرده است وقتی از اهالی روستا پرسیدند مهمترین نیاز شما چیست؟ همه یک صدا گفتند: حفر چاه آب شرب، چرا که مجبوریم هر روز مسافتی طولانی طی کنیم تا بتوانیم آب از برکه برداریم در حالی که آب برکه بو دارد و احتمال آلودگی آن هم بالاست.

در نتیجه گروه تسهیلگر، چاه مورد درخواست را حفر و آن را مجهز به پمپ کردند و آماده بهره‌برداری، تحویل روستائیان شد.

"وادا" ادامه می‌دهد که چندسال بعد وقتی از حوالی آن روستا می‌گذشتیم، سری هم به آن روستا زدیم. در کمال تعجب دیدیم چاه از مدار بهره‌برداری خارج شده و اتفاق چاه به ویرانه‌ای تبدیل شده است و روستائیان مثل گذشته از برکه آب شرب خویش را تأمین می‌کنند. اهالی را جمع کردیم و پرسیدیم مگر حیاتی‌ترین نیاز خود را تأمین آب شرب از طریق چاه اعلام نکردید؟ همگی تأیید کردند. گفتیم پس چرا چاه به این شکل درآمد است و دوباره از برکه آب می‌آورید؟ گفتند: ابتدا همه چیز خوب بود چاه خوب کار می‌کرد و آب شرب، ما را راضی می‌کرد ولی وقتی پمپ خراب شد نمی‌دانستیم باید چکار کنیم کسی نبود آن را برای ما تعمیر کند و حتی پول تعمیر آن را نداشتیم پس ترجیح دادیم که دوباره از برکه آب شرب خود را تأمین کنیم. "وادا" نتیجه می‌گیرد اگر همان روز اول که روستائیان مهمترین نیاز خود را تأمین آب شرب اعلام کردند یک تشکل، شکل گرفته بود و مدیریت مشارکتی را به آن‌ها آموزش داده بودیم هم چاه احداث می‌شد و هم بهره‌برداری پایدار از آن انجام می‌شد.

ظاهراً دکتر پاپلی یزدی در جایی نقل کرده است که قدیمی‌ترین شرکت جهان، سازمانی است که برای مدیریت قنوت شکل گرفته است. سازمانی که حداقل طی یک هزاره، موفق شده است مدیریت بی‌بدیل را در ایجاد و بهره‌برداری از قنوت و مدیریت آبیاری اراضی مربوطه به نمایش بگذارد. متأسفانه با تخریب و کم‌رنگ شدن قنات در سیستم تأمین آب کشور که بررسی علل و منشاء آن خود، موضوع مفصلی است مدیریت مشارکتی نیز به فراموشی سپرده شد و وضعیت شدن تشکل‌های آب بران مدیریت آب در حوزه آبخوان‌ها به سمت مدیریت آب در همان روستا رفت با این تفاوت که در پایان داستان آن روستا، چاه و چاه‌خانه مخروبه شد و در اینجا چاه و آبخانه رو به تخریب است.

■ محمد مهدی جوادیان زاده

مدیرعامل شرکت سهامی آب منطقه‌ای یزد

تبیین موانع حکمرانی مشارکتی آب در کشور

مشارکتی منابع آب زیرزمینی» که در تیرماه ۱۳۹۴ ابلاغ شد، می‌کوشید تا با «درسگرفتن از تجربه‌هایی که در دودهمه گذشته با عنوان مطالعات ایجاد تشکل‌های کشاورزان در زمینه مدیریت حفاظت و بهره‌برداری منابع آب زیرزمینی و همچنین تجربه استقرار مدیریت مشارکتی آب در شبکه آبیاری، رویکرد مدیریت مشارکتی و ارتقاء نقش کشاورزان ذینفع در مدیریت منابع و تأسیسات آبی در وزارت نیرو» را تقویت کند. اما همچنان به دلایل مختلفی از جمله عدم توجه به معیشت جایگزین برای کشاورزان، خرد شدن مستمر اراضی کشاورزی و تغییر کاربری آنها، کمبود نیروی انسانی متخصص در استان‌ها به ویژه در بخش امور اجتماعی، ارزان بودن آب کشاورزی از طریق برداشت از طریق چاه‌ها، عدم وجود آمار دقیق و پشوانه‌های مالی روشن تعریف شده برای اجرای طرح و عدم انگیزه کشاورزان برای مشارکت در طرح، اجرایی شدن آن را به مخاطره انداخت. اینک با نزدیک به گذشت ۲ دهه از مطرح شدن ایده شورای آب بران، همچنان جایگاه بخش غیردولتی در حکمرانی آب مبهم است. بر مبنای مصوبات شورای عالی آب، مجموع فضای کنشگری کنشگران غیردولتی در حکمرانی آب شامل تشکل‌های آب بران، سمن‌ها، کشاورزان و نمایندگان صنف کشاورزان به عنوان جامعه مدنی تنها برابر با ۲،۴۹ درصد از کل کنشگری در حکمرانی آب ایران است. از منظر بخش دولتی حکمرانی آب، مهم‌ترین رویکرد ممکن می‌تواند تسهیل ورود جامعه مدنی به حکمرانی آب از طریق واگذاری حداکثری مسئولیت به شورای محلی آب بران باشد. همچنین مشارکت جامعه مدنی در حکمرانی آب می‌تواند از طریق همین تشکل‌ها شکل تازه‌ای بگیرد. مشارکت همه ذی‌نفعان در حکمرانی آب ابتدای دگرگونی حکمرانی به نفع محیط زیست است که ما از میانه راه با تعدیل پروانه‌های بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی و هوشمند کردن کنتور چاه‌های کشاورزی آغاز کرده‌ایم و هنوز هم همان مخاطره‌ی به سرانجام نرسیدن طرح و استمرار کاهش سطح آب‌های زیرزمینی در آن وجود دارد. حکمرانی مشارکتی تنها راه نجات آب است.

■ عباس فقیه خراسانی

مشاور علمی مرکز بین‌المللی قنات و سازه‌های تاریخی آب

طرح تعادل بخشی آب‌های زیرزمینی در سال ۱۳۸۴، با پیش کشیدن بحث ایجاد «شورای آب بران» از اولین کوشش‌های دولت برای مشارکتی شدن حکمرانی آب محسوب می‌شد. پیش از این و از دهه ۴۰ شمسی و با افزایش بهره‌گیری از تکنولوژی‌های حفر چاه‌های عمیق و بر مبنای قانون «حفظ و حراست منابع آب‌های زیرزمینی کشور»، حکمرانی آب منحصر به وزارت آب و برق محول شده بود. همچنین در قانون «آب و نحوه ملی شدن آن» مصوب ۲۷ تیرماه ۱۳۴۷، آب یک ثروت ملی محسوب شد که مسئولیت حفظ و بهره‌برداری و اداره تأسیسات توسعه منابع آب با وزارت آب و برق بود. «قانون توزیع عادلانه آب» مصوب سال ۱۳۶۱ نیز مسئولیت صدور مجوز حفر و پروانه بهره‌برداری از آب را به وزارت نیرو محول کرد. ایده شورای آب بران می‌کوشید تا از کسری مداوم و شدید مخازن آب زیرزمینی (متوسط ۷ میلیارد متر مکعب در سال در دهه ۷۰) و این بار با کمک خود کشاورزان جلوگیری کند و تعادل را به سفره‌های آب زیرزمینی بازگرداند.

به دلایل مختلفی از جمله کاهش اعتبارات و عدم تحقق مبانی اجتماعی اجرای طرح شکل‌گیری شورای آب بران عمدتاً به دلیل عدم آگاهی بهره‌برداران آب از چیستی و منافع طرح، عدم تخصیص اعتبارات لازم و فقدان جایگاه حقوقی مشخص شورای آب بران در نظام حکمرانی آب (زارعی، ۱۳۸۷؛ اسدپور، ۱۳۸۸؛ شکری و همکاران، ۱۳۹۳)، افزایش میزان اراضی کشت آبی در طرح موسوم به «فدک» و رها شدن پروژه نصب کنتورهای هوشمند در کنار عدم تغییر نوع مصرف آب (بیگری و همکاران، ۱۳۹۵)، عدم اطلاع‌رسانی دقیق (گرانمایه‌پور، ۱۳۹۵) و عدم تمایل کشاورزان برای مشارکت (رحیمی، ۱۳۹۳؛ شمس، ۱۳۹۵) این طرح به سرانجام نرسید.

دستورالعمل اول طرح احیا و تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی ایران که بحث مدیریت مشارکتی منابع آب زیرزمینی را به پیش کشید امیدهای زیادی برای بهبود روند کاهش ذخیره آب‌های زیرزمینی برانگیخت. این دستورالعمل با عنوان «توسعه و پیاده‌سازی مدیریت

نقش‌های اجتماعی مرتبط با آب

انسان موجودی ذاتاً اجتماعی است. از بدو تولد تنها ضامن حفظ بقاء و ادامه حیات کودک، اطرافیان او هستند. چرا که انسان تازه متولد شده هنوز توانایی‌های لازم برای اداره زندگی خود را ندارد. این انسان تازه متولد شده در سایه حمایت والدین و خانواده کم‌کم رشد می‌کند و با محیط‌های مختلف اجتماعی ارتباط برقرار می‌کند. از گروه همسالان گرفته تا اقوام و فامیل و حتی مدرسه و دانشگاه. طی سال‌های متمادی انسانی که در ابتدا کودکی نوپا پیش نبود چنان‌که از رشد جسمی، فکری، عاطفی، اجتماعی و... برخوردار می‌شود که در موقعیت‌ها و گروه‌های مختلف نقش‌های گوناگونی را بر عهده می‌گیرد. از یک عضو کوچک در خانواده‌ای کوچک گرفته تا اداره یک سازمان بزرگ و...

بسیاری از جامعه‌شناسان معتقدند که جامعه مدت‌ها پیش از اینکه ما به عنوان افراد جامعه وارد آن شویم، وجود داشته و بسیاری از نقش‌های از پیش تعیین شده را به ما عرضه می‌کند. در اصطلاح فنی نقش اجتماعی به هنگام‌ها یا حقوق و مسئولیت‌هایی اطلاق می‌شود که در یک نظام اجتماعی به یک سمت ویژه تفویض می‌شود. و نظام اجتماعی به هر گروه یا سازمان اجتماعی که افراد آن با هم در تعامل هستند اطلاق می‌شود.

یکی از چیزهای مهمی که از ابتدای حیات بشریت نیاز اساسی او محسوب می‌شده «آب» است. آب عامل و ضامن حفظ بقاء بشر و سایر موجودات عالم است که از ابتدای زندگی وابسته به آن بوده و هست. اما، تامین، انتقال، حفظ و نگهداری این ماده حیاتی نقش‌های مختلفی را در جامعه می‌طلبد و نیازمند مشارکت اجتماعی است. کودکی که در ابتدا حیاتش وابسته به آب است نه تنها از وجودش اطلاعی ندارد، بلکه از سختی‌های و مشقات ناشی از آن چیزی نمی‌داند. اما، هر چه از عمر او می‌گذرد با اهمیت آن بیشتر آشنا شده و حتی ممکن است برای استحصال و حفظ آن در جامعه نقش آفرینی کند.

در زمان‌های گذشته بشر به فراخور نیاز جامعه خود تدابیر مختلفی برای تامین و نگهداری این ماده حیاتی اندیشیده بود که بعضاً بسیار سخت و طاقت فرسا هم بود. مانند حفر قنات، تأسیس آب انبار و... اگر به محله‌های قدیمی یزد سفر کرده باشید به راحتی متوجه می‌شوید که نسل دیروز با چه سختی‌های زیادی آب را از اعماق زمین به مناطق شهری و روستایی هدایت می‌کرده و با چه مشقاتی طی فصول مختلف سال از آن محافظت می‌کرده و چگونه در مصارف مختلف از آن استفاده می‌کرده است. بنابراین قدر و ارزش آن را هم بیشتر می‌دانسته و برای آب احترام خاصی قائل بوده است. چنانکه در آیین‌ها و آداب و رسوم مختلف مراسمی برای گرامی‌داشت آن برگزار می‌کرده است.

در جامعه امروز نیز افرادی در نقش‌ها و سمت‌های مختلف مسئولیت‌های تامین و حفظ آب را بر عهده دارند که بیشتر تحت عنوان شرکت‌های آب منطقه‌ای و آب و فاضلاب شناخته می‌شوند. اما، این بدان معنی نیست که این مسئولیت از سایر اقشار جامعه سلب شده و آنها فقط باید از این ماده حیاتی استفاده کنند. امروز جامعه بشری با کمبود شدید آب سالم و بهداشتی مواجه است. بنابراین، مشارکت و همکاری کلیه اقشار جامعه را می‌طلبد تا در تامین، استحصال، انتقال و حفظ و نگهداری آن موفق‌تر عمل کند. به خاطر مخاطرات زیادی که امروزه بشر به دست خود برای محیط زیست و همچنین آب بوجود آورده است، برخی تشکل‌های اجتماعی بوجود آمده‌اند تا در این راستا فعالیت کنند و از مخاطرات انسانی در طبیعت بکاهند. چه خوب است همه ما نیز قدر و ارزش مایه حیات را بدانیم و حفظ و نگهداری آن را به عنوان یک مسئولیت اجتماعی برای خود و اطرافیانمان تلقی کنیم.

■ اینزدها

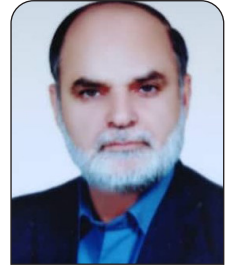
استقرار جی‌آی‌اس سازمانی منابع آب با استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک و مدل مفهومی

داشبورد‌های مدیریتی مکانی این سامانه با ایجاد داشبورد‌های مکانی، مدیریت بهره‌برداری منابع آب را تسهیل می‌نماید همچنین انجام امور کارشناسی را تسهیل و ضمن کاهش هزینه‌ها کیفیت گزارشات را تضمین می‌کند استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک در تدوین سند اولیه، ایجاد و استفاده از مدل مفهومی در استقرار، اتصال به سامانه‌های اطلاعاتی دیگر در ایجاد لایه‌های مکانی و توصیفی و بروزآوری آنها، ایجاد موبایل اپلیکیشن در برداشت داده‌ها در محل، ارتباط سامانه با آرک‌جی‌آی‌اس، ایجاد داشبورد‌های مکان محور، نمونه‌هایی از نوآوری و خلاقیت‌های بکار گرفته شده در استقرار این سامانه می‌باشد.

سامانه‌های اطلاعاتی مکان مبنای ۶- پیاده‌سازی کاربرد‌های مورد نیاز با استفاده از مدل مفهومی
۷- برگزاری دوره آموزشی و ایجاد دسترسی کاربران به سامانه
۸- ایجاد اپلیکیشن موبایل برداشت داده‌های مکانمند در محل
۹- برقراری ارتباط سامانه مدیریت اطلاعات مکان محور با نرم‌افزار آرک‌جی‌آی‌اس
۱۰- انجام اقدامات لازم جهت برقراری ارتباط سامانه مدیریت اطلاعات مکان محور با سامانه کنتورهای هوشمند، سامانه اطلاعات ایستگاه‌های هواشناسی و چاه‌های پیرومتر، سامانه سامیر (رودخانه)، و سامان
۱۱- انجام اقدامات لازم جهت ایجاد

شرح مختصر فعالیتهای صورت گرفته
۱- تهیه سند توسعه سامانه‌های اطلاعات مکان محور با رویکرد برنامه‌ریزی استراتژیک
۲- تهیه مدل مفهومی اطلاعات مکانی با استفاده از ماموریت و اهداف شرکت و همچنین شرح وظایف واحد‌ها و پست‌های سازمانی
۳- تهیه لایه‌های اطلاعات مکانی مورد نیاز به همراه اطلاعات توصیفی، سیمبل گذاری، گروه بندی
۴- استقرار سامانه مدیریت اطلاعات مکان محور
۵- یکپارچه‌سازی سامانه مدیریت اطلاعات مکان محور با سامانه حفاظت و بهره‌برداری منابع آب (ساماب) و سایر

مشارکت مردمی: سرمایه اجتماعی و عامل توسعه پایدار

این مهم از دو منظر حائز اهمیت و توجه می‌باشد. مشارکت هم عامل رشد و پیشرفت و در واقع توسعه به مفهوم واقعی کلمه است و هم از سویی دیگر میزان وجودش در هر جامعه شاخص توسعه یافتگی آن جامعه تلقی می‌گردد. هیچ سازمان و گروه و جامعه کوچک یا بزرگی نمی‌تواند مدعی توسعه یافتگی پایدار و طبیعی و بومی و خود ساخته باشد مگر با مشارکت مردم. البته رشد و پیشرفت به زور سُرْم و تزریق بی‌محابا و موقت سرمایه‌های مادی جامعه یا وارداتی و سیاسی برای فریب افکار عمومی در کوتاه مدت و ناپایدار دیده شده است که در یک مقطع به یک رشد ظاهری موقت و ناپایدار و آن هم تک بعدی برای تظاهر و نفاق در برخی سازمانها و جوامع مستبد، قابل مشاهده است اما نه توسعه پایدار.

از نشانه‌های توسعه یافتگی همه جانبه بودن و تاکید می‌شود خاصه پایداری و مهمتر از همه درون زا بودن آن است. می‌شود در یک محور یا در یک مقطع به یک رشد ظاهرا خوب رسید اما اگر این پیشرفت از سه خصیصه دیگر گسترده و دائمی و درونی و بومی بودن، همراه نباشد، نمی‌توان به آن توسعه پایدار گفت. و این خصلتهای توسعه پایدار بدست نمی‌آید مگر با مشارکت مردم با اعتقاد و اعتماد به مدیریت آن سازمان و جامعه. اما این مشارکت را به انواع مختلف می‌توان شاهد بود. یک مصداق آن مشارکت انتفاعی مستقیم است که شرکت‌ها و تعاونی‌ها به اشکال مختلف نمونه‌هایی از آن هستند. مردم به انگیزه سود مشهود و رضایت بخش، وارد عرصه سازندگی و توسعه سازمان و جامعه می‌شوند که متعارف و حق است و گاه سهم مهمی را هم از توسعه به عهده می‌گیرند که صد البته باید دانسته و با برنامه و هدفمند باشد و حق همه اضلاع و عوامل موثر در پیشرفت دیده شده باشد. حق سرمایه گذار یا مشارکت جوی و سهم جامعه و دولت و نیز دیگر عوامل موثر چون کارگران و کارکنان مجموعه، هر ضعیفی در انتفاعی از این موارد باشد این مشارکت ناپایدار است، چون بر مبنای عدل استوار نبوده و هر آنچه از عدل و انصاف به دور باشد متزلزل و چون بنایی سست و عنکبوتی است!

اما از میان مشارکت‌های مردمی نوعی خالصانه است که مردم با انگیزه غیر انتفاعی و برای انجام رسالت اجتماعی و انسانی خود، وارد عرصه آن می‌شوند که این خود نیاز به روند مدیریت خالص و درست سازمان و جامعه دارد. گستردگی و قوام و اثر بخشی آن به این شیوه مدیریت مشخص و تعیین می‌شود. در جوامع مستبد و در هم ریخته غیر آزاد و با مدیریت سوکار نابلد و رانت خوار و سوء استفاده گر و غیر عادل، این همدلی و مشارکت بسیار کم سوو بی‌رنگ و غیر ملموس و ناموثر در توسعه پایدار است. تشکلهای و سازمان‌های مردم نهاد از جنس این نوع مشارکت هستند. در واقع مردم مخلص با انگیزه سازماندهی شده‌اند برای رفع مشکلات و کاستی‌های جامعه و یا بهره‌برداری درست از فرصت‌ها و منابع موجود جامعه به نفع همگان و توسعه پایدار آن جامعه. هر چه اعتماد و باور مردم به مدیریت سازمان و جامعه بی‌بیشتر باشد همراه با آگاهی و فرهیختگی آن جامعه، این مشارکت قوی‌تر و موثرتر نمود می‌یابد و در توسعه کشور نقش ایفا می‌کند. رشد و در واقع توسعه ماندگار و تمدن ساز هر ملتی به این نوع مشارکت بستگی مستقیم و بسیار حساس و ملموس دارد که اگر آن باور و اعتماد یا انگیزه و آگاهی، زیر ساخت این نوع مشارکت ضعیف و سست باشد میل مردم به آن کاسته و گاه به صفر و حتی منفی یعنی مبارزه زیر زمینی علیه مدیریت سازمان و آن جامعه می‌انجامد. امروز ممالک پیشرفته جهان بعضا با عدم برخورداری از منابع مادی لازم اما صرفا با داشتن همدلی سازمانی و اجتماعی به بیشترین پیشرفت‌ها و توسعه مثال زدنی روز دنیا رسیده‌اند و برعکس سازمانها و جوامعی با داشتن بیشترین منابع مادی اما با فراری دادن مردم دچار خسران و فروپاشی در همه زمینه‌ها گردیده‌اند. اگر خوب نگاه کنیم در هیمن اطراف خود به راحتی شاهد مثال فراوان از هر دو سازمان و جامعه می‌باشیم. جوامعی با مردمی آزاد و آگاه و مطمئن و فرهیخته با بالاترین نرخ مشارکت در اقسام آن و در مقابل ممالک و سازمان‌هایی با داشتن همه منابع مادی کم نظیر جهان اما در جهل مرکب و ادعای واهی، توسعه کاذب تک بعدی و ناپایدار وارداتی و سُرْمی به قیمت فنا رفتن همه منابع و حتی خون و جان مردم خویش و در سرازیری سقوط حتمی که نمونه‌های آن در گذشته نه چندان و حال دنیایم توان ملاحظه کرد...

■ **سید عباس هاشمی**

مدیر جمعیت واقفین سبز

نماینده گروه و دبیر شورای هماهنگی تشکلهای محیط زیستی استان یزد

تاثیر تشکلهای زیست محیطی در حفظ محیط زیست

محیط زیست سرمایه اجتماعی و ثروت مشترک است و بر اساس اصل پنجاهم قانون اساسی همگان در حفظ و احیای آن مسئولند. از

طرفی با توجه به بستری که تشکل‌ها از طریق ساماندهی و بروز علایق در مورد این مسئولیت فراهم می‌کنند، می‌توان گفت که تشکل‌ها در تحقق رهیافت حفاظت اصولی از محیط زیست نقش اساسی دارند که این نقش در فرآیند توسعه لازم و ضروری می‌باشد.

ادارات و سازمانهای دولتی نیز با توجه به فراهم شدن این بستر، همکاری سایر نهادهای غیردولتی و عامه مردم را می‌طلبند و اینجاست که نقش موثر تشکل‌ها به عنوان پل ارتباطی بین مردم و دولت خود را نشان می‌دهد. از طرفی در قرن حاضر اثرات تغییرات آب و هوایی شرایط زندگی بخش‌های بزرگی از جهان را تهدید می‌کند چرا که کمبود مواد غذایی و کمبود آب، تخریب محیط زیست، فقر و گسترش بیماری‌های مهاجرت‌توده‌ای مردم را به دنبال خواهد داشت که هر کدام از این پارامترها می‌تواند به تنهایی به امنیت یک کشور خدشه وارد کند.

این طبیعی است که آن دسته از کشورهایی که بیشتر از تغییرات آب و هوایی آسیب می‌بینند، باید به دنبال راه‌هایی جهت بهبود رژیم آب و هوایی، هم از طریق روشهای قانونی و هم سایر روشهایی کمتر رسمی، مانند استفاده از تشکلهای در راستای شناساندن تغییرات آب و هوایی و همچنین جلوگیری از ایجاد معضلات زیست محیطی باشند. تشکلهای در بسیاری از مواقع با قدرت خود در زمینه همراه کردن توده مردم و کمک گرفتن از آحاد جامعه و در بعضی مواقع اساتید دانشگاهی می‌توانند مجوزهای داده شده از سوی مراجع را لغو و از تخریب محیط زیست، منابع آب و حیات وحش جلوگیری به عمل آورند.

■ **ناهید غلامنژاد**

مدیر محیط زیست و کیفیت منابع آب

حقوق عمومی و مدیریت مصرف آب

چالش‌های مهم حقوق آب در ایران

از منظر مقایسه ای چنانچه بخواهیم یک ارزیابی کلی از دو رویکرد اعمال شده در کشور ایران ارائه دهیم، باید به طور کلی گفت که در نظام حقوقی حقوق خصوصی، منابع آبی به عنوان مال یک مالک خصوصی به حساب آمده و نامبرده می‌توانست از همه ظرفیت‌های مالکانه خود انتفاع ببرد.

اما در نظام حقوقی حقوق عمومی، حتی دولت نیز مالکیت مستقلاً ندارد، بلکه به نمایندگی از اجتماع بر منابع آبی حکمرانی می‌نماید. از این‌که این تغییر رویکرد بجا و منطقی بوده، می‌توان با استدلالات فقهی، حقوقی، اجتماعی، سیاسی و حتی فرهنگی دفاع کرد. اما در خصوص جنبه‌های اقتصادی و بحث دخالت فراگیر دولت بر اقتصاد ممکن است ملاحظات وجود داشته باشد. با این وصف می‌توان به جرات ادعا کرد که منافع متعددی با تغییر این رویکرد، به عموم شهروندان تخصیص یافته است.

امروزه از بعد بحث‌های حقوقی مهم‌ترین مشکل این است که رشته حقوق آب در کشور ما رشته‌ای نوپاست که حدود و ثغور و ظرفیت‌های آن ناشناخته و مبهم است. مرزهای دانش آن تعریف روشنی ندارد و انسجامی از جهت تحقیقات حقوقی بر آن متمرکز نبوده و همین امر، مشکل را در ابعاد مختلفی پیچیده و در حاله‌ای از ابهام فرو برده است.

بر همین مناسبت که امروزه این دغدغه در وزارت نیرو ایجاد شده که بایستی به صورتی مستقل در مجموعه‌های آموزشی دانشگاهی کشور، این رشته راه اندازی و اساتیدی خاص در این باب تربیت گردند. این دغدغه تا به حدی است که برخی از صاحب نظران و دست اندرکاران بخش حقوقی آب معتقدند، آینده به وجود این

رشته، بیشتر از خیلی از رشته‌های متداول کنونی نیاز خواهیم داشت.

با این وصف چنانچه بخواهیم موضوعاتی در باب کلیات این رشته بر شماریم می‌توان به مسائلی از این دست اشاره نمود. نظام حقوقی حاکم بر مالکیت منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر کیفیت منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر حریم منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر آلودگی منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر بهره‌برداری از منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر سلب مالکیت افراد برای ایجاد و یا توسعه منابع آبی (نظام استملاک اراضی و املاک مورد نیاز منابع آبی)، نظام حقوقی حاکم بر بقایه‌های موجود منابع آبی، نظام حقوقی بر تخصیص منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر مشارکت‌های مردمی در منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر منابع آبی مشترک با همسایگان خارجی، نظام حقوقی حاکم بر نرخ‌گذاری و بازار آب در منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر صنایع برق آبی بر منابع آبی (مالکیت نیروگاه‌های خصوصی کوچک)، نظام حقوقی حاکم بر مناقشات مالی در منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر انتقال بین حوضه‌ای منابع آبی و مناقشات بین حوضه‌ای، نظام حقوقی حاکم بر دستگاه‌های متولی و ناظر بر منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر تاسیسات منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر تخریب منابع آبی با قصد ایجاد اختلال در نظم عمومی، نظام حقوقی حاکم بر تخریب منابع آبی بدون قصد ایجاد اختلال در نظم عمومی، نظام حقوقی حاکم بر مصرف و اخذ جرائم ناشی از مزاد مصرف در منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر سرقت منابع آبی، نظام حقوقی حاکم بر منابع آبی غیرمتعارف. شاید چنانچه تامل بیشتری هم بنمائیم طیف وسیع‌تری از جنبه‌های مرتبط را دریابیم که نیازمند تحقیق و پژوهش در این باب باشد.

با این ملاحظات، حقوق آب در کشور ما، علیرغم اهمیت روز افزون خود از چند چالش مهم برخوردار است که در شماره بعد به آن خواهیم پرداخت.

ادامه در نشریه بعدی ...

■ **سید ابوالفضل میردهقانی تفتی**
سرپرست مدیریت حقوقی

معرفی شرکت

وظایف مدیریت روابط عمومی و امور اجتماعی

- اجرای سیاست‌های اطلاع‌رسانی و آگاهی بخشی در جهت بسترسازی برای حل چالش‌های مدیریت منابع آب
- برنامه‌ریزی جهت بهبود و افزایش ضریب نفوذ اطلاع‌رسانی
- پیمایش، پژوهش و افکارسنجی در خصوص مسائل و معضلات اجتماعی بخش آب
- برنامه‌ریزی و مدیریت افکار عمومی در خصوص مسائل و چالش‌های بخش آب
- نظارت، راهبری و هماهنگی روابط عمومی شرکت‌های تابعه
- برنامه‌ریزی جهت جلب مشارکت مردم به ویژه آب بران از طریق اجرای سیاست‌های آموزش همگانی
- ارائه مشاوره در حوزه‌های ارتباطی و اجتماعی به مدیران و مسئولان
- برنامه‌ریزی جهت اطلاع‌رسانی در خصوص نحوه مواجهه با چالش‌های مدیریت منابع آب از قبیل: ارزش اقتصادی آب، انتقال بین حوضه‌ای، صادرات آب، آب مجازی، آب و میراث تاریخی، آب و محیط زیست، آب و مسائل اجتماعی و سیاسی مدیریت منابع آب
- انعکاس اخبار و فعالیت‌های بخش‌های مختلف از طریق انتشارات الکترونیکی، چاپی، صوتی و تصویری
- پاسخگویی به ابهام‌ها و اطلاع‌رسانی در خصوص مسائل حوزه آب
- رصد، پایش، تحلیل و انعکاس اخبار و تحلیل‌های منتشره در خصوص مسائل آب
- همکاری با رسانه‌های جمعی جهت انعکاس مناسب عملکردهای بخش‌های مختلف
- اجرای مناسب مراسم، همایش‌ها و نمایشگاه‌ها
- ایجاد حسن رابطه بین کارکنان و مسئولان از طریق برگزاری جلسات داخلی
- پیگیری مسائل مربوط به ارتباط با کشورهای دیگر و نهاد‌های بین‌المللی در حوزه آب
- پیگیری و هماهنگی در خصوص مأموریت‌های خارج از کشور همکاران
- پایش و اطلاع‌رسانی در خصوص فعالیت‌ها، وقایع، همایش‌ها و نمایشگاه‌های بین‌المللی در حوزه آب و هماهنگی در صورت لزوم
- انجام امور و هماهنگی در خصوص تشریفات و مسائل بین‌المللی

گره‌گشای باش

جو غنچه گرچه
فروبیست‌گست کار جهان
تو هم‌چو باد بهاری
گره‌گشای باش